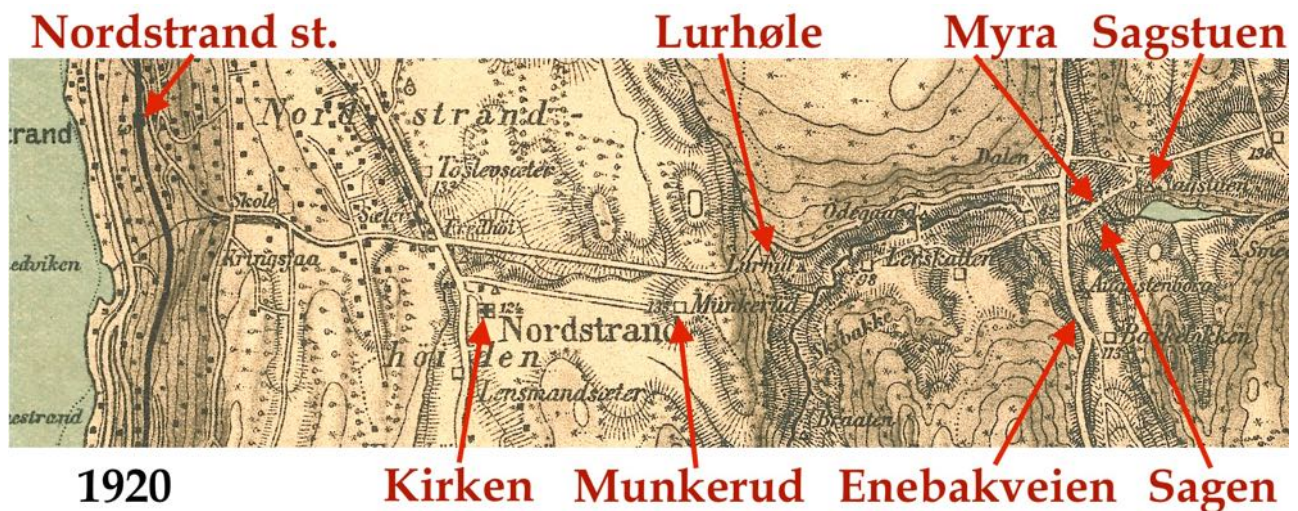

TID SOM SVANDT

Skullerudsaga

Du gamle sag, som skjæv og grøn
 staar tyd'lig for mit blikk,
 der du med al din fortid laa
 og knirket, naar du gikk —
 dig vier jeg en aftenstund,
 nu da du er et minde kun.

Det var en junidag for diverse aar siden, en dag saa lys og skjøn som en sommerdag kan være — solen skinte og himlen var blaa. Fra den side var altsaa alt lagt tilrette for, at jeg skulde være i stemning; men allikevel, jeg var det ikke. Min stilling, det stadige mas, byen og menneskene laa over mig som en tyngsel, og varmt var det og som i en bakerovn, saa jeg bare gikk og ønsket mig vækk ifra det hele. Da jeg derfor etsteds mellem husrækkene fikk et gløtt av aasene som blaanet i det fjærne, lokkende, eventyragtige i disigheten, da kunde jeg ikke greie det længer, jeg syntes jeg maatte bort. Mere bunden var jeg heller ikke end, at jeg med god samvittighet kunde rive mig løs for non timer — heldigvis! Jeg fandt da ut, at en tur til de hjemlige trakter kunde være en passende avledning, og med denne overbevisning sa jeg byen farvel og tok med toget til Nordstrand. Derfra drog jeg opover mot kirken og slog ind paa veien som fører østover forbi Munkerud. Og nu først syntes jeg, at jeg riglig kunde puste ut. Paa begge sider av veien stod granskogen stor og gild og indbød ved sin svalende skygge. Og fra Lurhøle av hadde jeg utsigt over Ljanselven der slyngtet sig som et hugtet baand mellom eng og kratt nedi dalen. Længere henne, under aasen, stod rigtignok skogen mere glissen og solen stakk, saa det lumret av sten av ur. Men fuglene sang, det duftet av bjerk, av gran og av eng, det straalte av grønt og av sommer, og oplivet ved alt dette fortsatte jeg uten aa møte et menneske min gang frem til Enebakveien.

1920

Kirken Munkerud Enebakveien Sagen

Da jeg hørte, at man skar paa saga derborte, fikk jeg lyst til at gaa dit. Jeg la derfor veien om Myra, det vil si det sted hvor plassen engang laa, og snart var jeg fremme. Men aa komme ut paa selve saga var ikke saa lett. Det var ingen annen adkomst end tømmervelten, og det var ingen spaservei. Stokkene som laa der var runde og glatte som is, saa jeg gjorde vist de mærkeligste figurer under mit fremstøt; men der var ingen øienvidner, og jeg kom da tilslutt paa et sætt over. En stram lugt av raa ved og kvæe stod mig imøte. Saga var stanset imens, og sagemesteren fandt jeg rolig sittende paa en tømmerstokk. Jeg hilste paa ham som en gammel kjending og spurte hvordan det gikk med skuren.

«Aa, dom har tatt vannet alt ve Rustad,» sa han, "saa je sitter her og venter paa sagvann» — svaret kom næsten som ett undskyldning for, at jeg traff ham uvirksom. Jeg bemerket da til det, at i slik en varme kunde det jo være bra aa ta det med ro. Og da tingenes tilstand ikke var mig ubeleilig, slog jeg mig ned paa en stokk ved siden av ham.

Hvor mange aar var det ikke gaat, siden jeg sist hadde satt mine ben paa dette sted Og hvllke minder kaldte ikke gjensynet tillive! Det var en av disse gammeldagse sagindretninger med grind og vandhjul jeg hadde for mig, som det før laa en av nærsagt ved hvert stryk eller fossefald deromkring, men som nu er forsvundne til fordel for mere tidsmæssige greier. Dette var den eneste gjenstaaende; men det var tydelig, at ogsaa dens dage var talte. I min grønneste ungdom hadde denne sag vært mig en yndet tumleplass. Her hadde jeg iagttatt virksomheten saa mangen en gang, ber hadde jeg gjort mine første seilturer med barkebaater i sagdammen, og her hadde jeg fisket smaaørret i kulpene nedenfor. Og netop til denne sag hadde jeg gjennom aarene knyttet saa mange forestillinger av eventyrlig art. Var det derfor no rart i, at jeg saa paa den paa *min* vis, og at jeg glædet mig over, at jeg ingensomhelst forandringer kunde opdage? Der hadde jeg saggrinden med sine blade og vægtstængene og tandhjulene og slæene, som trakk tømmeret, og alt det øvrige tilbehør akkurat slik som det hadde fæstet sig i min hukommelse. Og sagmesteren, han var den gamle. Det var som jeg skulde vare hensatt til fordums lykkelige dage. Og ganske naturlig fikk vor samtale præg herav. Før vi visste av det, var vi mitt oppe i fortiden

«Du har vært længe ved saga her du Halvor,» sa jeg.

«Je har vært her al mi ti,» sa han, "men han far var fra Vardal. Han kom hit i 1846 eller 47. Før den ti skar'n paa Foss og paa Hjula. Og mins je ikke feil, saa var'n ei ti paa Brække og».

Ved dette siste navn som har slik klang fra vore klassikere, tok mine tanker en bestemt retning, og jeg kunde ikke dy mig for aa spørre; «Han hadde vel sett nissen, far din?»

«Nei, set'n hadde'n vist ikke, trur je» sa sagmesteren. «Men han mente da paa det, han hadde vært ute for'n.»

"Det maa du fortælle mig,» sa jeg.

Ja han var straks villig.

«Hvis jeg ikke minn's feil,» sa han, "saa var det, mens'n skar paa Hjula. Naa var det slik der, at dom hadde to skift, for dom skar baate natt og dag. Saa var det engang han far hadde natte-skift, sa'n, og klokka kunde være saan bortimot 12 om natta, saa stansa saga for'n. Han tenkte da, at det kunde være kommi no ner paa hjulet, og derfor slo'n a vannet og tente i en fakkell og gikk ner for aa se efter. Da'n kom ner i stegan, saa seig saggrina helt ner — for hu var stansa likesom hallveis oppe, sa'n. Saa gikk'n ner og lyste runt hjulet og neri renna. Nei, der var ingen ting aa se. "Je skjønnte da, det maatte være nissen som holt saga,» sa'n far. Og saa gikk'n op igjen og sætte paa vannet: og saa tok'n fram nista si og sætte sig i skorstein', for dom hadde varme paa, naar dom skar om natta. Og da'n hadde stitti der ei stønn, tok saga paa aa gaa igjen, den.

Næste natta, fortælte'n, var det akkurat likeens. Da det lei mot midnatt, saa stansa saga igjen. «Men da tok je bare fram nista mi,» sa'n far, «og sætte mig hen til skorstein'. Naa kan du staa der og holle, tænkte je,» sa'n. «Men je hadde ikke sitti henge, for saga bynte aa gaa igjen, saa je trudde hu hadde flygi i filler,» sa'n. — Je kan saa godt huse,» tilføiet sagmesteren, han far fortælte oss detta mange ganger og bestandi paa den samma maaten, saa han trodde nok fullt og fast paa det, han».

«Han gjorde ikke, han da,» sa jeg, «som de brukte aa gjøre ved Rustad, naar nissen holdt kværna for dem? Der tok de og heldte ildmørje langsmed kallen for aa faa'n til aa slippe».

«Hu hadde vel brænt op saga da,» mente Halvor.

Jeg spurte nu, om han selv hadde vært ute for no rart. Men det hadde han ikke. «Og ikke blir je vel saa gammal, at je faar opleve no heller,» sa han. «Men je har naa aldri skøri om natta heller da,» indrømmet han. "Men ellers kan je ikke skjønne annet,» sa han, «enn at folk maatte drømme slikt».

Hensikten med den siste bemerkning var tydelig nok. Men da jeg heller vilde høre historier end indlate mig paa en drøftning av hvordan de muligens kunde være aa forklare, saa svarte jeg no saant som at *det* var ikke saa godt aa vite, «Forresten,» sa jeg, idet jeg tænkte paa nylig passerte ting, "nutildags driver jo folk med spiritisme og aandemaning og enten man trodde paa det eller paa nissen, mente jeg det maatte komme ut paa ett. Saa spurte jeg om ikke hans far hadde hatt andre mærkelige oplevelser.

"Jo," sa han, "det var engang han og en tel holt paa aa tømre paa en gaard som hette Skøien i vestre Aker, som alle telhørte en apethiker Maschmann. Dom bodde ikke der, men laa om natta i et gammalt bryggerhus som sto paa gaarden. Og det skulde nok ikke være fritt for, at det spøkte litt der. Dom kunde sommetier høre, sa'n, at det kom kjørennes op paa gaarden, men naar dom saag ut, saa var det ingen. Og ei ti forut var det dau ei kone der som folk sa gikk igjen. Det var ogsaa non som hadde sett ei svart bikkje som viste tænder under senga. Men aassen detta hadde sig eller ikke, saa var det alti saa uroli der om natta. — Saa var det en kvell, fortælte'n, som dom vel hadde lagt sig; men jussom dom skulde tel aa somne, saa gikk døra op — det var endda slik ei gammaldags skaatedør for stua. «Du faar staa op og lokke døra, du,» sa'n far te den andre, for han laa fremst i senga. Ja, han sto da op og stængte døra; men ikke før hadde'n lagt sig, saa flaug a op igjen paa vid vegg. Han far vilde da ha kammeraten sin tel aa staa op igjen. «Vi kan ikke ligge her for aapen dør,» sa'n; for det var alt paa barfrosten om høsten. «Nei, naa kan dom lokke døra hvem som vil for mig,» sa han, han. var saa rædd han skalv der han laa. Han far sto da sjøl op og stængte døra, og saa hadde'n ei bile som'n sætte over dørstolpen. «Naa lar du døra staa, sa je,» sa'n. Og det gjorde'n hver kvell sea, saa-længe dom var der. Men dom fornamm ikke no mere.

Men saa var det ei stønn baketter som dom var ute og rente etter en hest som var saa rar. Dom hadde vært borte og tura litt paa en plass som dom kalle for Malurtaasen, og det var kommi nysne paa bakken. Da dom skulde gaa hjem igjen om kvellen og dom var komne saa langt som i nærheten a husene paa gaarden, saa fikk dom se en hest som flau fram og tebake paa jordet. Dom trudde da, at det var en a hesta paa gaarden som var kommen ut, og saa gikk dom paa hver sin kant a'n og skulde se aa faa tak in. Men han var likesom saa rar og saa sky a sig, denna hesten; hvergang dom kom i nærheten a'n, saa skvatt'n unna, og teslutt saa bar det nerover me dom mot en gaard som laa like ve. Der blei'n borte for dom bakom en hau. Dom gikk da inn og vækte gutten paa gaarden, og han sto op og gikk i stallen; men der var alle hesta inne. Og saa om maarran, da dom skulde gaa ut og se etter, saa kunde dom se, aassen dom sjøl hadde traakka fram og tebake paa jordet om natta, men det fantes ikke slag etter non hest. Saa det maatte vist vært Gamle-Erik sjøl,» foreslog Halvor.

Vi gikk nu over til aa snakke om livet i Myra i gamle dage, dengang det var hvilested der og stor trafikk i Enebakveien. Og sagemesteren hadde adskillig om personer og forhold aa berette.

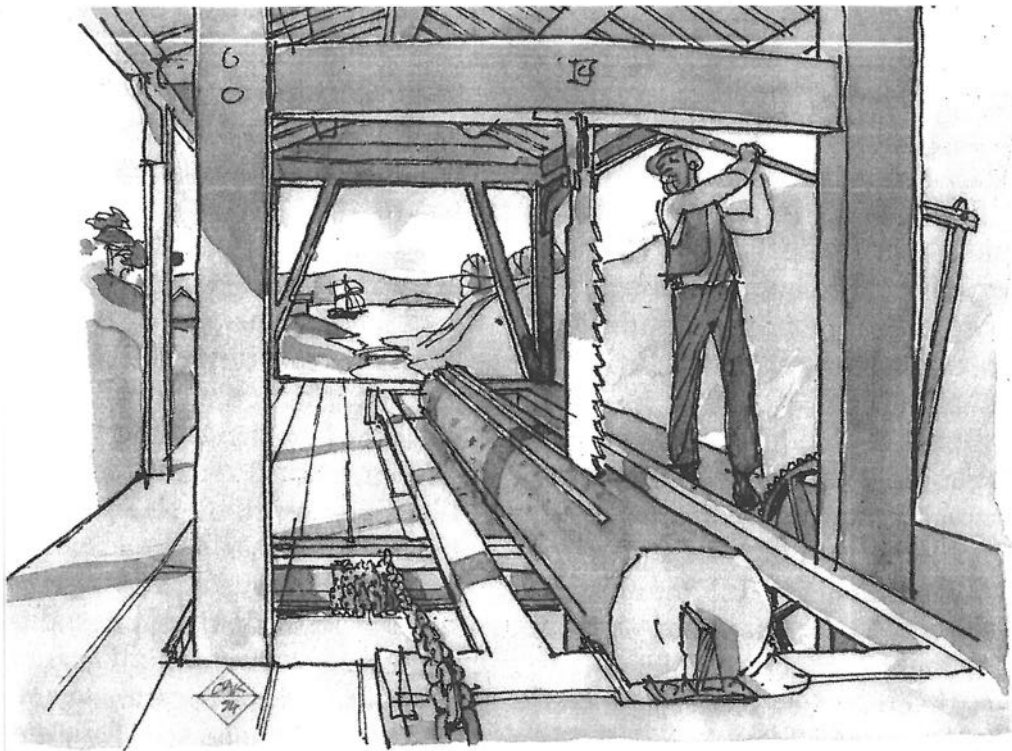
«Ja, det hænte visst mye der i den ti,» sa han. «I den gamle stua dernere, der skulde det nok vært nisse og; for der hørte folk stadi, at det gikk og tusla om natta. Engang bodde det en mann der som hette Gunder; han hadde hest og dreiv som vognmann paa en maate. Saa var det ei natt som'n hørte det rista og skrangla i sæletøiet hans uti gangen. Han trudde da, at det var non som stjal, og derfor tok'n og tente i ei stikke — for dom hadde ikke lamper i den tia — og saa gikk'n ut for aa se. Men i det samma han lokte op døra, saa var det akkurat som en skulde sleppt et lænke ner fra loftet; men det var ingen ting aa se. Saa gikk'n inn i kjøkkenet for aa faa sig no vann, og mens'n sto der, gikk døra op; men han saag ingen. — Han far sa ogsaa det, at det var saa urolig dernere. Han hadde ei saltebalj staaennes uti gangen og han kunde vaagne om natta ve det, sa'n, at en likesom sto og dunka me lokket op og ner mot golvet, saa han maatte ut og se etter.

Men engang mente nok'n far, han hadde finni en nisse og,» fortsatte Halvor. «Men det var lenge

før han kom te Myra, det var mens'n kjørte planker fra Brække te Vækkerø. Dom kjørte da gjerne om natta, og naar dom skulde hjem igjen, saa hadde dom malm te Maridalshammern. Ei natt som dom kjørte, sa'n — det var maanelyst endda -- saa fant dom en liten tass i veien; han var graa og hadde røtt haar, Det saag ut som'n var dau; men ingen a dom torde røre ve'n. Og da dom kom igjen, var'n borte.»

Paa denne maate holdt sagmesteren det gaaende en god stund. Han fortalte saa villig, at det var tydelig det moret ham aa snakke om gamle dages hændelser. Og jeg var ikke den som hadde no aa indvende, nei da, jeg var lutter øre. Men under dette var vandet steget i dammen.

«Nei, je faar nok tel aa skjæra igjen, jeg,» brøt han av og reiste sig. «For detta gir ikke brø. Je hadde tænkt, je skulde bli færdi me dissa i kvell,» sa han og pekte paa stokkene som laa der. Snart var ogsaa skjæringen i fuld gang igjen og manden ifærd med aa rulle frem den næste stokk og bænke den til i enden. Jeg sa da farvel og takk for mig og forlot saga.

Oppgangssag

Solen holdt nu paa aa gaa ned og sagdammen og dens omgivelser laa alt i skygge. Bare aasen i øst kunde endnu glæde sig i det svindende daglys, hvori furustammene skinte som guldgule søiler imot den mørkegrønne skog. Men ogsaa denne herlighet tok snart en ende. Mattere og mattere blev tonen, inden kort hadde selv det siste rødskjær tapt sig, og sommerkveldens lette skumring begyndte aa gjøre sig gjældende. Med dagen svandt ogsaa lummerheten, i luften kom et kjøligere drag som frisket op efter den tidligere hete.

Paa lykke og fromme slentret jeg om; i fuldeste maal nød jeg friheten og naturen. Landskapet, den speilende sagdam med de løvklælte bredder, engene, granskogen — alt gav en følelse av fred og harmoni som stod i en velgjørende motsætning til det jeg ellers daglig hadde for øie. Og ikke skulde den gamle sag og lyden av den, det eneste som mindet mig om menneskene og deres virke, gjøre no skaar i stemningen, tvertimot, de var begge for mig no kjendt og kjært, som jeg vilde savnet hvis de ikke hadde vært der. Og holdt for et øieblikk sagduren op, saa klang til gjengjæld maaltrostens klare toner gjennom stilheten, mens gjøkens kveldsang lød som et døende ekko i det fjærne.

Jeg vandret dammen rundt og tok tilslutt plass paa en sten ved bredden, hvor jeg moret mig med aa se paa smaaørretten som slog efter mygg og fluer og dannet ringer paa vandflaten. Imens gjenkaldte jeg mig i tankene det sagemesteren hadde fortalt. Kanske jeg ogsaa for kontrastens skyld avla byen en visit, byen med dens larm og uro og opsplitende liv, og trakk sammenligninger — jeg vet det ikke længer. Men der jeg sat, blev jeg ialfald sittende længe. Og skumringen tiltok. Da blev jeg med ett opmærksom paa no mørkt no som viste sig i vandskorpen. Jeg studset, for jeg var sikker paa, at det ikke hadde vært der før, og jeg blev mere og mere forbauset. For slik som denne tingest fortonet sig i skyggen og den dæmpede belysning, lignet den aldeles et hode som kom stikkende op. Det saa rent nifst ut. Jeg visste næsten ikke hvad jeg skulde tro. Jeg stirret og jeg stirret paa den mystiske gjenstand, som steg og steg, langsomt og uryggelig. De mærkeligste utslag begyndte aa spøke i min hjærne. Kunde det virkelig bare være en stubbe som kom tilsyne, fordi vandet sank i dammen? Nei, det var og det blev et hode, Og du slette tid for et hode! Saa digert! Og for et opsyn! Jeg hadde en følelse av et par øine som skar i det grønne, og en kjeft som grinte imot mig. Saa livagtig et trold hadde jeg aldrig sett før. Det var nøkken i egen skinbarlige skikkelse. Ikke en gang Theodor Kittelsen, som dog maa ha vært ute for litt av hvert, kunde fremmanet et værre spøkelse. Alle mine gamle forestillinger om kværnkurr, vastrold og denslags randt mig i hu og jeg maatte uvilkaarlig spørre mig selv: «Var det i grunden saa rart, naar folk trodde paa slikt?» — —

Saga var stanset, vandet stod høit i dammen som før og nøkken hadde trukket sig ned i sit element, da jeg endelig fandt mig beføiet til aa sætte kursen tilbake til byen.

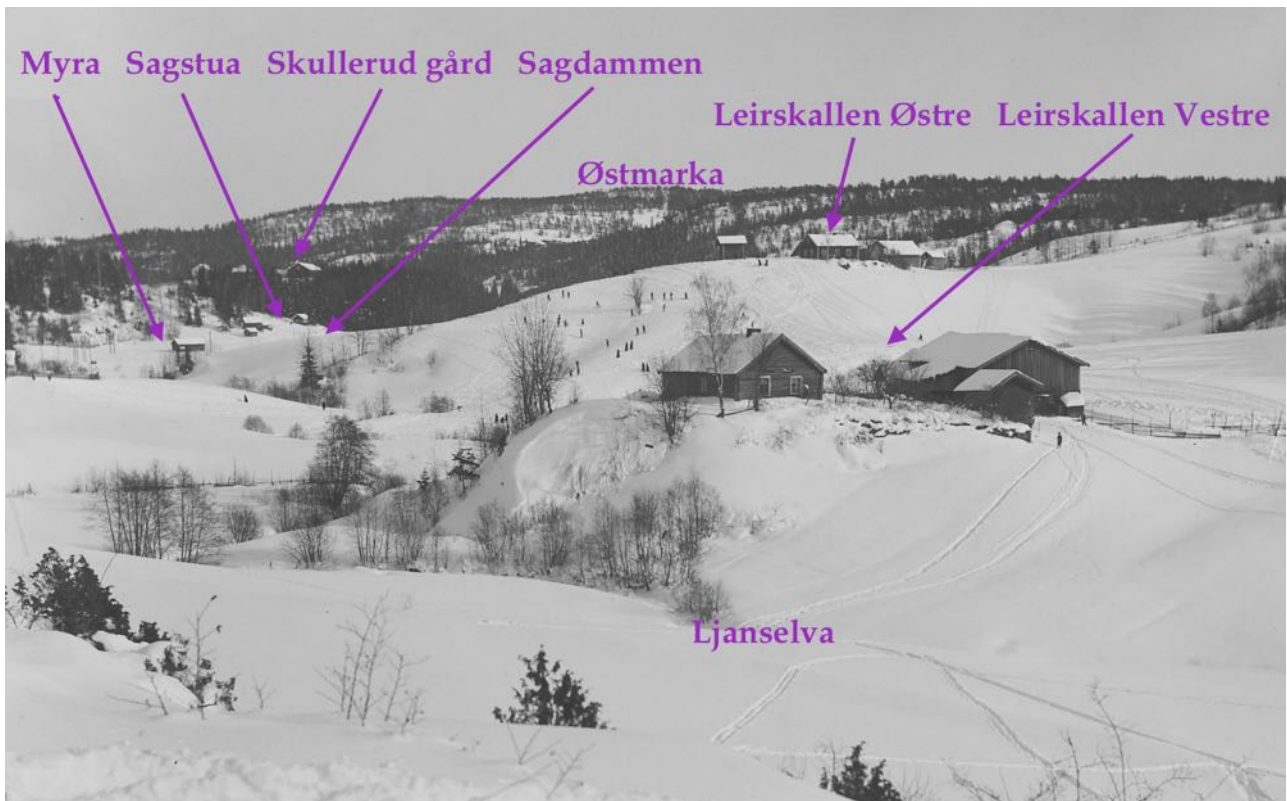
Tilføyd med håndskrift foran i boka:

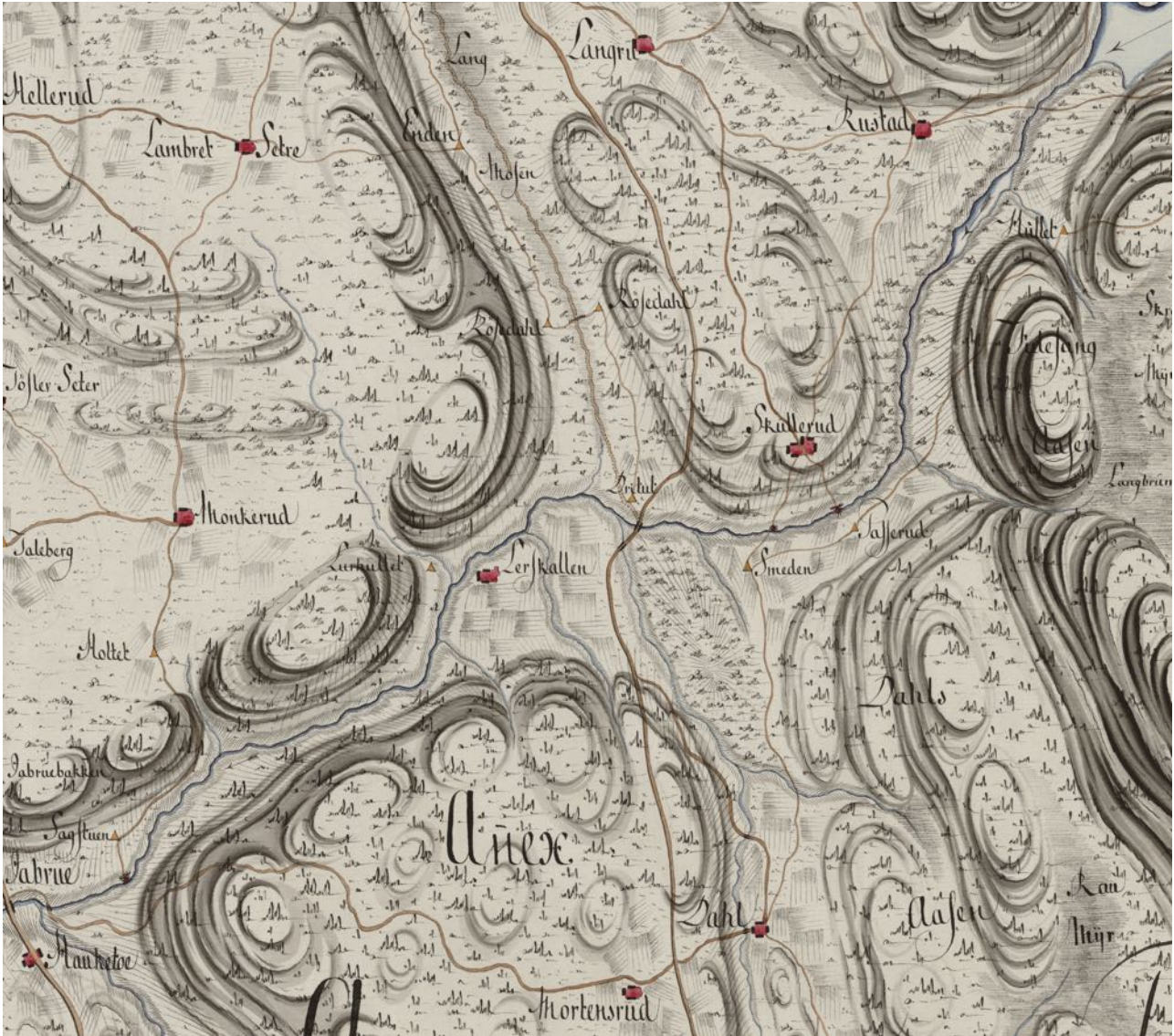
CENTRALTRYKKERIET OSLO 1932

*"Paul Anton Bukier *1875 †ca.1955*

Sønn av gårdbruker Halvor B. h. Hanne Peersen fra Rustad. Familien Bukier eide Skullerud gård fra 1740-årene til 1929 da Narve Opsahl kjøpte gården av Pauls yngre bror Kristian.

Paul var lege med praksis i Pilestredet, og tok seg småturer i byens omegn á la Asbjørnsen. Intil ca. 1900 var Skullerudsaga i drift."

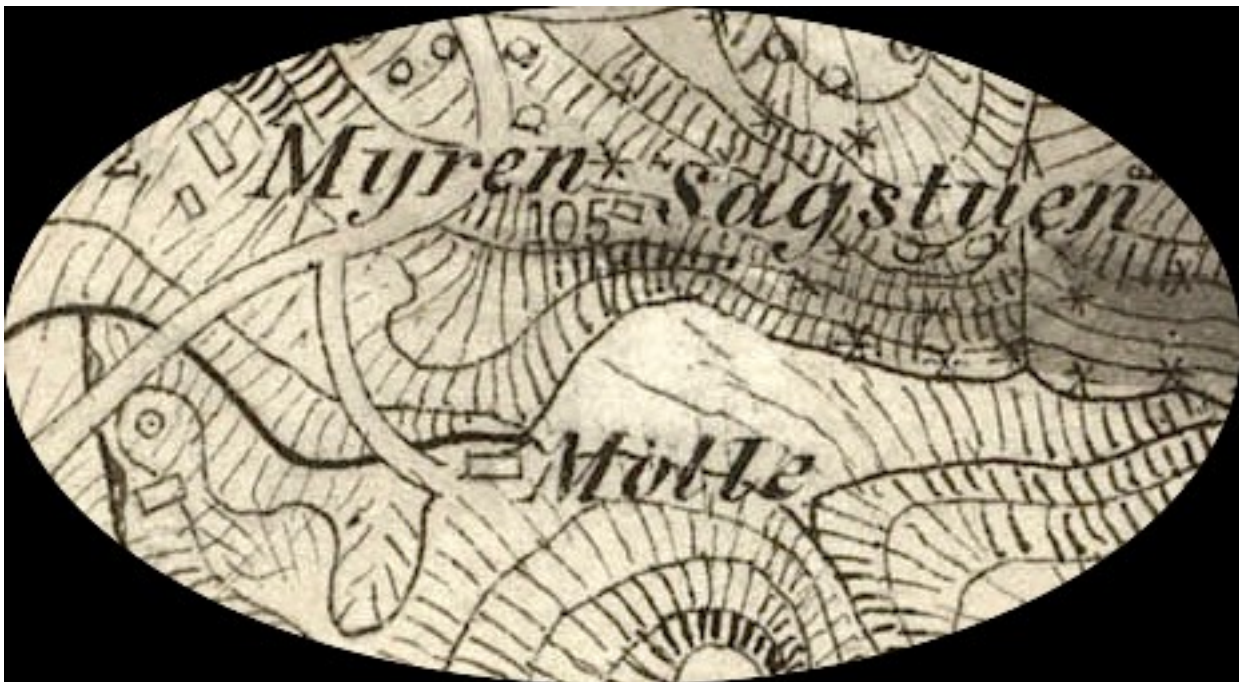
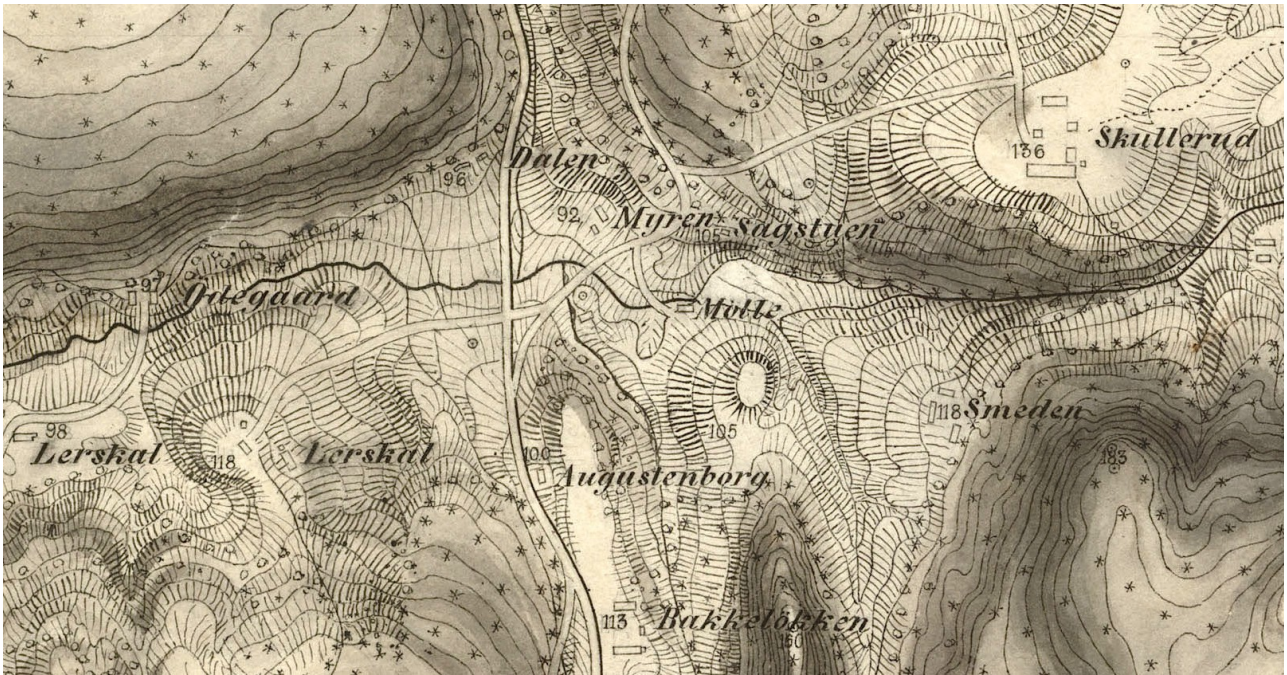

LJANSELVA – 1802 (FRA NØKLEVANN TIL HAUKETO)

SAGSTUA / SAGSTUEN / SAGLØKKA / SAGLØKKEN (DRITUT / MYRA / MYHRA / MYREN)

- MYHRA OLE OLSEN (FØDT CA . 1802, VARDAHL), SAGMESTER UTEN JORD
 JOHANNE OLSDATTER (FØDT CA 1808 I AKER), KONE
 EDVARD OLSEN (FØDT CA. 1848)
- SAGLØKKEN HALVOR OLSEN SAGLØKKEN (FØDT 3.7.1850). BYGDE SAGSTUEN CA 1880.
 THEA OLSEN SAGLØKKEN (FØDT 20.12.1852 I SKEDSMO), KONE
 AKSEL HALVORSEN (FLYTTET FRA SAGLØKKA FØR 1900? DØD FØR 1941?)
 OLE (FØDT 1885)
 FRITHJOF (FLYTTET FRA SAGLØKKA FØR 1900?)
 MARIE (FØDT 23.4.1886, GIFT HANSEN, MORMOR TIL ROGER FOSSUM.)
 KARL (JOSEF) (FØDT 1890)
 (HANS) BENJAMIN (FØDT 23.4.1892)
 OLE, JOSEF OG BENJAMIN FERIERTE I SNEKKERBUA VED SAGSTUA I 1950/60-ÅRENE.

MYREN / SAGSTUEN / SKULLERUDSAGA – 1883

(SAGDAMMEN ER IKKE TEGNET INN. LIGGER RETT OVER TEKSTEN MØLLE = SAGA?)

HISTORIEN OM OPPGANGSSAGA KAN DU FINNE PÅ NORSK SAGBRUKSMUSEUM – SE [HER](#).

LJANSELVA MILJØPARK